

การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชนในการจัดการผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์ในโรงบ่มใบยาสูบ : กรณีศึกษาย่านคอนไชย ป่าแรม ตำบลลอย อำเภอบึง จังหวัดพะเยา มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของชุมชน ในการจัดการกับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์ และศึกษาถึงแนวทางและการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนที่ได้รับผลกระทบการใช้ถ่านหินลิกไนต์ กับผู้ประกอบการโรงบ่มใบยาสูบ

วิธีการศึกษาได้เลือกใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณผสมวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ การสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสำรวจ การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลตามหัวข้อปัจจัยอันก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวและแนวทางการจัดการความขัดแย้ง สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณนำไปประมวลผล ทางสถิติ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ทดสอบสมมติฐาน

ผลการจากศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะที่ตั้งของชุมชน อยู่ระหว่างหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน เป็นพื้นที่เชิงเขาลาดเอียงสู่พื้นที่ลุ่มคล้ายแอ่งกระทะ สภาพอากาศไม่ค่อยถ่ายเท โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว และชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักในการทำไร่ข้าวโพด ทำนา และอาชีพรองปลูกยาสูบ ประชาชน

ส่วนใหญ่มีความรักถิ่นบ้านเกิดของตนเอง มีประวัติการตั้งบ้านเรือนอยู่ในชุมชนโดยเฉลี่ย 82 ปีขึ้นไป ทำให้เกิด ความสามัคคี เห็นใจซึ่งกันและกัน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อขบวนการเคลื่อนไหวเรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ (r) ของชุมชน ดังนั้น คือ ระยะห่างของที่อยู่อาศัยจากโรงบ่มใบยาสูบ การได้รับผลกระทบจากการใช้ถ่านหิน ความรู้สึว่าถูกรุกรอนสิทธิทางอากาศ ถูกรุกรอนสิทธิการรับรู้ข่าวสาร บทบาทผู้นำความสามัคคีในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเชื่อมั่นของชุมชนต่อขบวนการเคลื่อนไหว มีผลต่อขบวนการเคลื่อนไหว โดยพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความเคลื่อนไหวของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. แนวทางจัดการกับความขัดแย้งนอกจากขบวนการเคลื่อนไหวชุมชนครั้งนี้ ชุมชนเลือกใช้การแก้ไขความขัดแย้งแบบ ประนี-ประนอมซึ่งเป็นวิธีที่แต่ละฝ่าย ลดความต้องการของตนลง แต่ทั้ง 2 ฝ่ายไม่ได้รับผลเต็มตามความต้องการของตน มีการร่วมตัดสินใจส่วนบุคคล โดยกลุ่มผู้เกี่ยวข้องใช้การเจรจาไกล่เกลี่ย โดยผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางมีการเจรจาต่อรองเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งต่อไป

The study entitled “Community Movement for Managing Impacts of Lignite in Tobacco Curing Barns: A Case Study of Ban Donchai Pakhaem, Tambon Oil, Amphoe Pong, Changwat Phayao” was designed to examine the factors that resulted in community movement in managing the impact of lignite using. It was also aimed to study the means and conflict management between the affected community and the curing barn entrepreneur.

The study was based on a combination of quantitative and qualitative research. Data collection was made by means of questionnaire, in-depth interview, field survey, focus group discussion, and observation. In the case of qualitative approach, data analysis was operated by classifying and grouping them according to the factors resulted in movement and the means to settling the conflict. And the quantitative data were statistically analyzed by means of, percentage, average, standard deviation, mean, and hypothesis proof.

The study results were summarized as follows:

1. The community settlement is located in between rugged mountains and surrounded by the mountain in four directions. It is a mountain landscape slanting to a pan-like low-lying area; the climate is not well ventilated, especially in the winter. The majority of community is engaged in corn plantation, rice farming, and tobacco growing. Most of villagers loved their homeland and settled down there over 82 years in average, which resulted in community unity and sympathy. As a result, it is conducive to community movement.

2. The factors affecting the community movement, in respective of correlation coefficient (r), were: the distance between residence and the curing barn, the impact of lignite waste, the sense of their rights deprived by the air and by information access, and the community's confidence in such movement. These factors were significantly correlated to community movement.

3. In addition to the community movement for solving the conflicts, the community had tried to solve such conflict through a series of compromises. In such manipulation, both sides had to reduce their demands; none of them could get all what they wanted. Decision was finalized by discussion and negotiation held among the individual persons involved, based on the medium arrangement in order to avoid further conflicts.